

ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในกรอบอาเซียน¹

ธีระ นุชเปี่ยม²

¹ บทความจากชุดโครงการวิจัย “การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย” ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² ที่ปรึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในกรอบอาเซียน

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนขยายของงานวิจัยเรื่องไทยในการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชาวเวียดนามในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม เพราะเห็นว่านอกจากความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีแล้ว ความสัมพันธ์ในกรอบอาเซียนก็เป็นมิติสำคัญอีกประการหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศในปัจจุบัน บทความกล่าวถึงพัฒนาการความสัมพันธ์อาเซียน เวียดนาม และไทย ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นจนกระทั่งสงครามเย็นยุติลง บรรยายภาพความสัมพันธ์ในภูมิภาคที่เปลี่ยนไป ทำให้เวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในที่สุด และได้พิจารณาบทบาทเวียดนามในอาเซียนซึ่งบ่งบอกถึงความกระตือรือร้นสนใจของประเทศไทยในการเข้ามามีส่วนร่วมในกรอบความร่วมมือแห่งนี้แล้ว บทความได้นำเสนอภาพรวมของความสัมพันธ์ไทยเวียดนามในด้านต่างๆ คือ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมและวิชาการ

ABSTRACT

This article is a by-product of a research project that explored the issue of Thailand in the perception of Vietnamese stakeholders in Thai-Vietnamese relations. The rationale for the expansion of this issue is that in addition to bilateral relations the multilateral framework of ASEAN represents another important aspect of Thai-Vietnamese relationship. The paper traces the development of relations between ASEAN, Vietnam and Thailand from the beginning to the end of the Cold War. The changed regional atmosphere contributed significantly to the eventual admission of Vietnam to ASEAN. The paper then examines Vietnam's role in the Association, which indicates its enthusiastic engagement in the latter's activities, before proceeding to present a profile of present-day Thai-Vietnamese relations in a number of issue-areas, namely, political-security, economic, and cultural and academic.

เมื่อมีการก่อตั้งอาเซียนขึ้นในเดือนสิงหาคม 1967 นั้น ความขัดแย้งที่เรียกว่า สงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 กำลังอยู่ในช่วงสูงสุด สหรัฐอเมริกาเข้าไปแทรกแซงทางทหารใน เวียดนามโดยตรงและสงครามทางอากาศต่อเวียดนามเหนือที่เริ่มมาตั้งแต่ช่วงต้น ค.ศ.1965 ก็ยังดำเนินอยู่อย่างเต็มกำลัง และที่สำคัญคือ ในช่วงเวลาเดียวกับที่มีการก่อตั้ง อาเซียนนั้น ไทยก็ส่งทหารไปช่วยฝ่ายเวียดนามใต้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์³ แม้ว่าอาเซียนจะ จัดตั้งขึ้นในลักษณะที่มีใช้เป็นพันธมิตรทางทหารเช่น องค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization – SEATO) ที่มีมาก่อนหน้านั้นแล้ว แต่การเป็นกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ของอาเซียนในขณะนั้นก็ปราศจากข้อ สงสัยใดๆ

เวียดนามจึงอยู่คนละฝ่ายกับอาเซียนและประเทศไทยมาแต่ต้นและแม้อาเซียนจะ มิได้เป็นพันธมิตรทางทหาร แต่เวียดนามก็เห็นว่าอาเซียนโดยเนื้อแท้แล้วมิได้แตกต่างไป จาก SEATO ช่วงระยะเวลาหลังสงครามเวียดนามจึงเป็นช่วงเวลาแห่งความยากลำบาก โดยเฉพาะสำหรับไทยในการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนาม ที่กำลังอยู่ในภาวะฮึกเหิมจาก การได้รับชัยชนะในสงคราม เราคงต้องยอมรับว่า สถานการณ์ทางการเมืองในโลกและใน ภูมิภาคขณะนั้น โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตที่เชื่อมโยงมาถึง ความขัดแย้งจีน-เวียดนาม มีส่วนอยู่ไม่น้อยในการช่วยให้ไทยและเวียดนามสามารถปรับ ความสัมพันธ์กันได้ที่สุดในเดือนสิงหาคม 1976⁴ อย่างไรก็ดี การปรับตัวครั้งสำคัญของ

³ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2510 คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวงกลาโหมจัดกำลังรบภาคพื้นดินเพื่อไป ปฏิบัติการในเวียดนามใต้ในลักษณะของกรมทหารอาสาสมัครใช้ชื่อว่า “จงอางศึก” (Queen’s Cobra Unit) ต่อมามีการเพิ่มกำลังจากขนาดกรมเป็นกองพล จากนั้นในเดือนมิถุนายน 2510 ก็มีการจัดตั้ง กองบัญชาการกองกำลังทหารไทยในสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) มี พลตรี ยศ เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา เป็นผู้บัญชาการ กำลังพลผลัดที่ 1 ของกองกำลังอาสาสมัครดังกล่าวนี้ออกเดินทางไปเวียดนามใต้ ตั้งแต่ช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2510 เมื่อสถานการณ์ในเวียดนามตกอยู่ในภาวะคับขันมากขึ้น กองบัญชาการทหารสูงสุดก็มีคำสั่งให้ชุดปฏิบัติการของทหารไทยในเวียดนามตั้งแต่เดือนมีนาคม 2516

⁴ ความขัดแย้งตึงเครียดกับจีนที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้จีนตัดความช่วยเหลือทั้งหมดแก่เวียดนามในปีนั้น ทำให้เวียดนามเองก็ต้องการแสวงหามิตรในภูมิภาคนี้มากกว่าจะคงความเป็นศัตรูกับไทยไว้ให้นาน ออกไป และนอกจากนั้นเวียดนามที่เพิ่งจะผ่านพ้นสงครามที่ต่อเนื่องกันมายาวนานถึงประมาณ 3 ทศวรรษ ก็ คงปรารถนาที่จะมุ่งไปที่การฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ

อาเซียนที่เป็นผลมาจากการประชุมสุดยอดครั้งแรกที่บาหลีในเดือนกุมภาพันธ์ 1976 ก็ น่าจะมีผลอยู่ด้วยเช่นกันในการทำให้อาเซียนและประเทศอินโดจีน (และพม่า) รวมอยู่ใน กลุ่มภูมิภาคที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ในที่สุด

ความขัดแย้งในปัญหากัมพูชามีผลทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง เวียดนามและอาเซียนหยุดชะงักไปกว่า 1 ทศวรรษ อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่ความขัดแย้ง ในปัญหานี้ยังดำเนินอยู่นั้นเอง เวียดนามก็ได้หันมาใช้นโยบายปฏิรูป ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการ ปรับเปลี่ยนทิศทางนโยบายต่างประเทศ ดังนั้น เมื่อปัญหากัมพูชายุติลง การพัฒนา ความสัมพันธ์อาเซียน-เวียดนามก็ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนทำให้เวียดนามเข้ามาเป็นส่วน หนึ่งของอาเซียนในที่สุดใน ค.ศ.1995

พัฒนาการความสัมพันธ์เวียดนาม อาเซียน และไทย

ความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคระหว่างไทยและเวียดนามนั้นมีพลวัตในตัวเอง ดังจะเห็นได้จากความเคลื่อนไหวที่เป็นความพยายามในการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ ดำเนินสืบเนื่องมาโดยตลอดหลังจากสงครามเวียดนามยุติลง แม้ว่าจะมีปัญหาและอุปสรรค ที่ทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันต้องหยุดชะงักหรือแม้กระทั่งถดถอย แต่โดยรวม แล้วก็ต้องถือว่าเป็นพัฒนาการที่มีความก้าวหน้ามาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน กระนั้นก็ตาม เราคงต้องยอมรับด้วยว่า การมีอาเซียนเป็นกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคมีส่วนอยู่ไม่ น้อยในการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพในระดับทวิภาคีระหว่างไทยและเวียดนามด้วย

ผลสำคัญประการหนึ่งจากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งแรกใน ค.ศ.1976 นับตั้งแต่มีการก่อตั้งก็คือ การลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia – TAC) เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1976 สนธิสัญญานี้ ซึ่งกำหนดให้ประเทศภาคีร่วมมือกันเพื่อ ส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่มีการแทรกแซงกิจการภายใน หรือ ดำเนินการใดๆ ในลักษณะที่คุกคามประเทศอื่น เพื่อสร้างสันติสุข เสถียรภาพและความ มั่นคงที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้โดยรวม นับเป็น การ “สร้างรากฐานสำหรับประชาคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนของชาติในเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้” โดยเฉพาะด้วยการ “เปิดให้รัฐอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกได้”⁵

กล่าวโดยรวมก็คือ หลักการและบทบัญญัติต่างๆ ในสนธิสัญญานี้ นับเป็นการวางรากฐานสำหรับให้อาเซียนเป็นกลุ่มภูมิภาคอย่างแท้จริงที่ประกอบด้วยทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในที่สุด แม้ว่าอาเซียนจะต้องใช้เวลาอีกกว่า 2 ทศวรรษจึงจะบรรลุสถานะที่กำหนดไว้นี้ก็ตาม และแน่นอนการเป็นกลุ่มภูมิภาคเช่นนั้นย่อมสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่จะส่งเสริมความร่วมมือและจรรโลงสันติภาพและความมั่นคงแห่งภูมิภาคไปพร้อมกัน จึงถือได้ว่าอาเซียนมีส่วนสำคัญในการสร้างเงื่อนไขสำหรับการที่ชาติต่างๆ ในภูมิภาคจะปรับความสัมพันธ์ต่อกันและร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดต่อไป ไทยและเวียดนามย่อมได้รับอานิสงส์อย่างน้อยโดยทางอ้อมด้วยโดยไม่ต้องสงสัย

อย่างไรก็ดี โอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนาม ไทย และอาเซียนต้องพบกับอุปสรรคสำคัญในช่วงหลังจากนั้นไม่นาน ความขัดแย้งในปัญหาก็มพูชาที่เป็นผลมาจากการที่เวียดนามใช้กำลังทหารโค่นล้มระบอบปกครองพลพตและจัดตั้งรัฐบาลที่สนับสนุนเวียดนามขึ้นในพนมเปญในเดือนมกราคม 1979 ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องถูกแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายที่เผชิญหน้ากัน (polarization) อีกครั้งหนึ่ง คือ เวียดนามและรัฐบาลพนมเปญขณะนั้นซึ่งประเทศกลุ่มโซเวียตให้การสนับสนุน กับอาเซียนและกลุ่มพลพตที่ร่วมกับฝ่ายต่อต้านอีก 2 กลุ่มเป็นรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (Coalition Government of Democratic Kampuchea – CGDK) ซึ่งมีจีนและสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุน ส่วนอาเซียนที่เห็นว่าการแทรกแซงชาติเพื่อนบ้านโดยกำลังทหารขัดกับหลักการที่อาเซียนยึดมั่นเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารไปจากกัมพูชา ในขณะที่เวียดนามก็ยืนยันว่าสถานการณ์ในกัมพูชาเปลี่ยนแปลงกลับกลายไม่ได้แล้ว (irreversible) กล่าวคือ อาเซียนและประชาคมโลกต้องยอมรับความชอบธรรมของระบอบปกครองที่เวียดนามจัดตั้งขึ้นในพนมเปญเท่านั้น

สถานการณ์จึงกลายเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่าง 2 ฝ่าย ไทยซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศด่านหน้า (front-line state) ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ในกัมพูชา มีส่วนอย่างมากในการกำหนดท่าทีต่อปัญหาก็มพูชาของฝ่ายอาเซียน ที่ดำเนินการ

⁵ “Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia” *Association of Southeast Asian Nations*

<http://www.asean.org/1217.htm>

ด้านการทูตไม่ให้องค์การสหประชาชาติรับรองรัฐบาลพมเปญ นอกจากนั้นไทยยังให้ความร่วมมือกับจีนในการจัดส่งอาวุธให้แก่ฝ่ายต่อต้านในกัมพูชา (แม้ว่ารัฐบาลไทยจะไม่เคยยอมรับในเรื่องนี้) เพื่อจุดมุ่งหมายของการ “หลังเลือดเวียดนามให้แห้งเหือด” (bleeding Vietnam white)

สถานการณ์ดำรงอยู่เช่นนี้จนกระทั่งประมาณกลางทศวรรษ 1980 จึงมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น หลังจากเวียดนามประสบความสำเร็จครั้งสำคัญในการกวาดล้างฝ่ายต่อต้านในช่วง ค.ศ.1984-1985 ความมั่นใจว่ารัฐบาลพมเปญจะดำรงอยู่ได้ก็มามากขึ้น และพร้อมกับการประกาศใช้นโยบายปฏิรูป (Doi Moi) ในช่วงปลาย ค.ศ.1986 เวียดนามก็ปรับเปลี่ยนท่าทีด้านนโยบายต่างประเทศของตนครั้งสำคัญด้วย ผลจากการเปลี่ยนแปลงในส่วนของฝ่ายเวียดนามในช่วงนี้คือ การยืนยันว่าสถานการณ์ในกัมพูชาเปลี่ยนแปลงกลับกลายไม่ได้แล้วก็เปลี่ยนเป็นการยอมรับที่จะมีการปรองดองแห่งชาติ (national reconciliation) การเปลี่ยนท่าทีครั้งนี้เองที่ทำให้ไปสู่การเจรจาระหว่างสีหนุและฮุนเซน (Sihanouk-Hun Sen Talks) ที่เริ่มที่กรุงปารีสในเดือนธันวาคม 1987 ในส่วนของฝ่ายไทยก็มีความเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นในช่วงระยะเดียวกันนี้เช่นกัน รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งขึ้นมามีอำนาจในช่วงปลายทศวรรษ 1980 และต้องการ “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามค้า” มีส่วนช่วยให้บรรยากาศการเผชิญหน้าขณะนั้นลดลงไปอย่างมากด้วย

การเปลี่ยนแปลงในท่าทีด้านนโยบายต่างประเทศของเวียดนามภายหลังการประกาศใช้นโยบายปฏิรูป⁶ ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความตกลงในปัญหาแกมพูชา และการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียนในเวลาต่อมา ปัญหาเศรษฐกิจที่เวียดนามต้องเผชิญขณะนั้น ประกอบกับการที่สหภาพโซเวียตลดความช่วยเหลือภายหลังการขึ้นมามีอำนาจของนายมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ใน ค.ศ.1985 นับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เวียดนามต้องปรับเปลี่ยนนโยบายของตนทั้งในด้านเศรษฐกิจและการต่างประเทศ และเมื่อสหภาพโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออกประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ทั้งความสัมพันธ์ของเวียดนามกับประเทศเหล่านี้และความเข้มข้นด้านอุดมการณ์ของเวียดนามเองก็เสื่อมคลายลงไป ทิศทาง

⁶ ธัญญาทิพย์ ศรีพนาน นโยบายต่างประเทศของเวียดนามหลังปี 1986 กรณีนโยบายของเวียดนามต่อไทย (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2550) : 35-62

ใหม่ด้านการต่างประเทศจึงมุ่งไปที่การกระจายความสัมพันธ์ออกไปหลายทิศทางและการเป็นมิตรกับทุกประเทศ (diversification and multilateralism) โดยมีเป้าหมายที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในระหว่างสมัยชาครังที่ 7 ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามใน ค.ศ.1991 ได้แก่⁷

- เพื่อทำลายสภาพการถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการถูกโดดเดี่ยวทางการทูต และเพื่อให้มีสภาพแวดล้อมด้านต่างประเทศที่สันติและมีเสถียรภาพสำหรับ “การสร้างระบบสังคมนิยม”
- เพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (foreign direct investment – FDI) และความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอย่างเป็นทางการจากต่างประเทศ (overseas development assistance – ODA) ตลอดจนการเร่งขยายการค้าต่างประเทศ
- เพื่อบูรณาการเวียดนามเข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การในภูมิภาคและระหว่างประเทศ
- เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และเพื่อส่งเสริมให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคแห่งสันติภาพ มิตรภาพและความร่วมมือ รวมทั้งขยายความร่วมมือที่เท่าเทียมและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันกับชาติยุโรปเหนือ ยุโรปตะวันตก ญี่ปุ่น และประเทศพัฒนาอื่น ๆ
- ส่งเสริมกระบวนการปรับความสัมพันธ์ปกติกับสหรัฐอเมริกา

จุดเปลี่ยนสำคัญยิ่งคือการคลี่คลายในปัญหามันพูซา ซึ่งเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วนั่นเอง แม้ว่าการตกลงในปัญหานี้ยังจะต้องผ่านการเจรจาที่ซับซ้อนและยืดเยื้อต่อมา แต่เมื่อถึงช่วงปลายทศวรรษ 1980 บรรยากาศการเผชิญหน้าในภูมิภาคที่ดำเนินมาตลอดช่วงทศวรรษก็ลดลงอย่างมาก และเมื่อมีการตกลงปัญหามันพูซาในที่สุดในเดือนตุลาคม 1991 ก็ถือว่าอุปสรรคสำคัญต่อการที่เวียดนามและอาเซียนจะปรับตัวเข้าหากันก็หมดสิ้นไป โดยเฉพาะฝ่ายเวียดนามเองนั้น ได้แสดงความ

⁷ Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010*, Unpublished MA Thesis, Graduate School, Chulalongkorn University, May 2011

ปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียนตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980⁸ และความเคลื่อนไหวในช่วง ค.ศ.1991-1995 โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับต่างๆ ระหว่างเวียดนามและประเทศอาเซียน ก็ส่งผลในแง่ของการปูทางสำหรับการที่เวียดนามจะเข้ามาเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติในที่สุด

ผลสำคัญประการหนึ่งของการแลกเปลี่ยนการเยือนในช่วงนี้ก็คือช่วยสร้างความเข้าใจและลดความไม่รู้หรือความหวาดระแวงที่อาจจะยังหลงเหลืออยู่ระหว่างกัน รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหงียน หมั่ง เกิม (Nguyen Manh Cam) กล่าวในระหว่างการเยือนประเทศสิงคโปร์ในเดือนตุลาคม 1993 ว่า “การเยือนครั้งนี้มีความสำคัญยิ่งในทางการเมือง [เพราะ] เป็นการแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างด้านอุดมการณ์มิได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์เวียดนาม-อาเซียนอีกต่อไป”⁹

ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็วภายหลังการยุติปัญหาคัมพูชาในเดือนตุลาคม 1991 ความเคลื่อนไหวที่มีความสำคัญไม่น้อยในเชิงสัญลักษณ์ ก็คือการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างนายกรัฐมนตรีหวอ วัน เกียต (Vo Van Kiet) ของเวียดนาม และนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุนของไทย¹⁰ นายกรัฐมนตรีเวียดนามเดินทางมาเยือนไทยในเดือนตุลาคม 1991 และนายกรัฐมนตรีไทยก็ได้เดินทางไปเยือนเวียดนามเป็นการตอบแทนในมกราคมปีต่อมา รัฐบาลไทยสนับสนุนอย่างแข็งขันให้เวียดนามเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน จากนั้นความหวาดระแวงไม่เป็นมิตรที่เคยมีอยู่ระหว่างไทยกับเวียดนามก็ค่อยๆ เสื่อมคลายลงไปอย่างรวดเร็ว

⁸ กวี จงกิจถาวร กล่าวไว้ในรายงานเรื่องในวาระครอบรอบ “สามสิบปีความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม” [ลงพิมพ์หลายตอนในหนังสือพิมพ์คมชัดลึกระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2549] ว่า เขาได้ทราบจากเหงียน โก แถก (Nguyen Co Thach) รัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนาม ตั้งแต่ ค.ศ.1988 ว่าในที่สุดแล้วเวียดนามก็จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน กวีเห็นว่าท่าทีในเชิงบวกเช่นนี้เองของผู้นำเวียดนามที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามและเวียดนาม-อาเซียนในเวลาต่อมา

⁹ อ้างใน Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010* :

¹⁰ โปรตุศ ัญญาทิพย์ ศรีพัฒนา “25 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-เวียดนาม (1976-2001)”, *เอเชียปริทัศน์* ปีที่ 22 (3) กันยายน-ธันวาคม 2544 : 14-21

ยุคใหม่ของสัมพันธภาพของทั้ง 2 ประเทศกล่าวได้ว่าเริ่มต้นในช่วงนี้ จึงก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาการของความสัมพันธ์เวียดนาม-อาเซียนนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามนั้นมีพลวัตในตัวเองด้วย ดังนั้น นอกจากความเปลี่ยนแปลงทั้งในโลกและในภูมิภาคที่มีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพใหม่ระหว่างไทยและเวียดนามอย่างมากแล้ว พัฒนาการที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ คือ การใช้นโยบายปฏิรูปในเวียดนามตั้งแต่ปลาย ค.ศ.1986 และความเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ทำให้กลุ่มการเมืองที่มีฐานสำคัญอยู่ที่พ่อค้าและนักธุรกิจชั้นมามีอำนาจมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ก็มีส่วนสำคัญในการนำพาให้ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามเข้าสู่ยุคใหม่ดังกล่าว¹¹ ที่สำคัญไม่น้อยเช่นกันก็คือ โลภทัศน์และทัศนคติของผู้นำในทั้ง 2 ประเทศก็เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก กล่าวคือ ในขณะที่ผู้นำของไทยอย่างเช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณต้องการให้ไทยหลุดพ้นจากปัญหาก็พวชนั้น ผู้นำแนวปฏิรูปที่ได้ขึ้นมามีอำนาจในเวียดนามตั้งแต่เหงวียน วัน ลินห์ (Nguyen Van Linh) และ โด่ เหมีอย (Do Muoi)¹² มาจนถึงรุ่นต่อมาต่างก็ต้องการที่จะขยายความสัมพันธ์ของเวียดนามให้กว้างขวางมากขึ้น

เวียดนามในอาเซียน

ก่อนหน้าที่เวียดนามจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนโดยสมบูรณ์และอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 1995 ก็ได้เข้าร่วมสนธิสัญญาทางไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่เดือนธันวาคม 1992 แล้ว การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามกล่าวได้ว่ามีผลสำคัญทั้งในการกระชับและขยายความร่วมมือระดับภูมิภาค เพราะเมื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน เวียดนามดำเนินบทบาทของตนอย่างแข็งขันทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในแง่ของการปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ เช่น ในกรอบ

¹¹ David Stifel, "Vietnam's Reform Process: Implications for Thailand", *TDRI Quarterly Review*, Vol 7 (2), June 1992 : 3-9

¹² โด่ เหมีอยมักจะถูกวิจารณ์ว่า เป็นพวกแนวอนุรักษ์ และการปฏิรูปที่เกิดขึ้นในยุคของเหงวียน วัน ลินห์ ก็ซังกลงในยุคของเขา

ของระบบอัตราภาษีพิเศษร่วม (Common Effective Preferential Tariff – CEPT) ของเขตการค้าเสรี¹³

ในทางการเมืองนอกจากเวียดนามจะมีบทบาททางการ เช่น ในการจัดประชุมสำคัญของอาเซียนทั้งในระดับเจ้าหน้าที่ รัฐมนตรี และระดับสูงสุด คือ การประชุมสุดยอดของผู้นำแล้ว¹⁴ ที่น่าสนใจคือ เวียดนามมีส่วนอย่างมากด้วยในการนำชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังอยู่นอกอาเซียนอีก 3 ชาติ คือ กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน เวียดนามถือว่าการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนบ่งบอกถึงการยุติการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายที่เผชิญหน้ากันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนำภูมิภาคนี้ไปสู่การรวมกลุ่มที่มีทุกประเทศในภูมิภาคร่วมเป็นสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกของเวียดนามจึงนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม นั่นคือ เปลี่ยนจากการเผชิญหน้าแบ่งแยกมาเป็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ดังนั้น ไม่นานหลังจากเข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ 7 ของอาเซียน เวียดนามก็เริ่ม “ลอบบี้” เพื่อให้กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียนด้วย สมาชิกภาพของเวียดนามมีส่วนสร้างแรงจูงใจอย่างมากให้แก่ลาว ซึ่งได้เข้าร่วมในสนธิสัญญาทางไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พร้อมกับเวียดนามใน ค.ศ.1992 ดังนั้น ลาวจึงตัดสินใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนพร้อมกับอีก 2 ชาติ คือ กัมพูชาและเมียนมาร์ และเพียง 1 ปีหลังจากยื่นใบสมัครลาวและเมียนมาร์ก็ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 1997 กัมพูชาขณะนั้นมีปัญหาภายในประเทศของตน แต่เวียดนามก็แสดงท่าทีสนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อให้รับกัมพูชาเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย ดังคำกล่าวของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียงจันทน์ แกมมิ่ง เกิม ต่อที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ในเดือนกรกฎาคม 1997

อาเซียน-10 ย่อมแสดงอย่างแน่ชัดถึงการเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงรักษาสันติภาพ ขยายความร่วมมือในภูมิภาค และเสริมสร้างเกียรติภูมิ

¹³ หากมิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ข้อมูลรายละเอียดในตอนนี้ รวมทั้งที่เป็นตัวเลขสถิติด้านการค้าและการลงทุน มาจาก Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010* บทที่ 3-4

¹⁴ เวียดนามเป็นเจ้าภาพจัดประชุมสำคัญๆ มาแล้ว 3 ครั้ง คือ การประชุมสุดยอดครั้งที่ 6 ค.ศ.1998 การประชุมรัฐมนตรีครั้งที่ 34 ค.ศ.2001 และการประชุมสุดยอดครั้งที่ 16-17 ค.ศ.2010

ของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศ...เมื่อลาวและเมียนมาร์ได้เข้าเป็นสมาชิกแล้ว ในวาระที่อาเซียนย่างเข้าสู่ปีที่ 30 อาเซียนก็อยู่ใกล้เป้าหมายของการรวมประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน...เวียดนามหวังอย่างจริงจังว่า จะเอาชนะปัญหาความยากลำบากที่ดำรงอยู่ชั่วคราวนี้ไปได้ และวิสัยทัศน์อันสูงส่งของการเป็นอาเซียน-10 ก็บรรลุถึงได้ในเร็ววัน¹⁵

ในการประชุมสุดยอดครั้งที่ 6 ที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ในระหว่างวันที่ 15-16 ธันวาคม 1998 เวียดนามประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวให้ผู้นำอาเซียนตัดสินใจรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 10 และพิธีการรับเข้าเป็นสมาชิกก็จะจัดขึ้นที่กรุงฮานอย การตัดสินใจครั้งนี้ส่งผลให้สถานะของการเป็นกลุ่มภูมิภาคอย่างแท้จริงของอาเซียน คือ การมีทุกชาติในภูมิภาคร่วมเป็นสมาชิก บรรลุถึงได้ในที่สุด ซึ่งไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อการกระชับความสัมพันธ์ใกล้ชิดในภูมิภาคเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและเกียรติภูมิของอาเซียนในประชาคมโลกด้วย

นอกจากในด้านการเมืองที่กล่าวแล้วนั้น ผลจากการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามเห็นได้ชัดเจนในด้านเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ ความสัมพันธ์โดยเฉพาะในการค้าและการลงทุนขยายตัวอย่างมาก ซึ่งส่วนหนึ่งย่อมเป็นเพราะอาเซียนมีกลไกส่งเสริมสนับสนุนในด้านนี้นั่นเอง ไทยและเวียดนามซึ่งมีปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างกันอย่างมากในปัจจุบันก็เพราะอาศัยกลไกเหล่านี้ด้วย ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามที่จะกล่าวถึงในตอนต่อไปนั้น แม้จะมีพลังขับเคลื่อนในตัวเอง แต่ก็อาศัยกลไกในระดับพหุภาคีภายในกรอบของอาเซียนช่วยส่งเสริมด้วยอีกทางหนึ่ง

ความจริงนั้นการค้าเวียดนาม-อาเซียนเริ่มขยายตัวตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 ก่อนที่เวียดนามจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเสียอีก ใน ค.ศ.1990 การค้าระหว่างกันมีมูลค่า 851.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อถึง ค.ศ.1994 มูลค่านี้ก็เพิ่มเป็น 2.36 พันล้านเหรียญสหรัฐ หลัง ค.ศ.1995 เมื่อเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนและเริ่มลดภาษีศุลกากรภายใต้ CEPT มูลค่าการค้าตั้งแต่นั้นก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก คือ เพิ่มขึ้นจาก 7.1 พันล้านเหรียญสหรัฐใน

¹⁵ อ้างใน Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010* :

ค.ศ.2000 มาเป็น 14.91 พันล้านเหรียญสหรัฐใน ค.ศ.2005 และเป็น 29.77 พันล้านเหรียญใน ค.ศ.2008 ปริมาณการค้าระหว่างกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอด มีเพียง ค.ศ. 2009 เท่านั้นที่มูลค่าการค้าลดลงมาเป็น 22.41 พันล้านเหรียญสหรัฐ อันเป็นผลมาจากปัญหาเศรษฐกิจโลกขณะนั้น

มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของเวียดนามกับประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้นโดยตลอดเช่นกัน ระหว่าง ค.ศ.1995-2009 มูลค่าการส่งออกของเวียดนามไปยังอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 996 ล้านดอลลาร์สหรัฐมาอยู่ที่ประมาณ 9 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นถึงประมาณ 9 เท่าในช่วง 14 ปีนั้น ทำให้การส่งออกไปยังประเทศอาเซียนมีมูลค่าถึง 1 ใน 4 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด และปัจจุบันอาเซียนนับเป็นตลาดส่งออกที่ใหญ่ลำดับ 3 ของเวียดนาม รองจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ในช่วงเวลาเดียวกันนี้มูลค่าการนำเข้าของเวียดนามจากอาเซียนก็เพิ่มขึ้นจาก 2.27 พันล้านเหรียญสหรัฐเป็น 14.0 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือเท่ากับร้อยละ 20 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด ทำให้ปัจจุบันอาเซียนเป็นแหล่งที่เวียดนามนำเข้าใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 2 รองจากจีนเท่านั้น ปัจจุบันคู่ค้าอันดับหนึ่งของเวียดนามในอาเซียน คือ สิงคโปร์โดยมีไทยและมาเลเซียตามมาเป็นอันดับที่สองและสาม ตามลำดับ

ในการค้ากับอาเซียนเวียดนามเป็นฝ่ายขาดดุลมาโดยตลอด ปริมาณการขาดดุลเพิ่มจาก 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐใน ค.ศ.2000 มาเป็น 5.2 พันล้านเหรียญสหรัฐใน ค.ศ.2009 จริง ๆ แล้วการขาดดุลการค้าเป็นแนวโน้มทั่วไปในการค้ากับต่างประเทศของเวียดนามอยู่แล้ว การขาดดุลการค้ากับอาเซียนจึงเป็นส่วนหนึ่งของแนวโน้มนี้เอง สาเหตุสำคัญก็คือ สินค้าออกเวียดนามส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบและสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มน้อย เช่น น้ำมันดิบ ข้าว ยาง ผัก/ผลไม้ กาแฟ อาหารทะเล สิ่งทอ และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในขณะที่สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น เครื่องจักร ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก วัสดุสิ่งทอ ปุ๋ยเคมี เหล็กและเหล็กกล้า เวชภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม และรถจักรยานยนต์

ในส่วนของการลงทุนนั้น ปัจจุบันกว่า 80 ประเทศ/ดินแดน เข้าไปลงทุนในเวียดนามเป็นมูลค่ารวมกันเมื่อถึง ค.ศ.2010 ถึง 192.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยที่หลังจากเวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน กลุ่มประเทศนี้ก็กลายเป็นแหล่งที่มาสำคัญแหล่งหนึ่งของเงินทุนจากต่างประเทศ การลงทุนก็เช่นเดียวกับการค้า ที่เริ่มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ก่อนที่เวียดนามจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน กล่าวคือ ในช่วง ค.ศ.1991-1994 มูลค่าการลงทุน

จากประเทศอาเซียนในเวียดนามเพิ่มขึ้นถึง 10 เท่า และเมื่อเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแล้ว มูลค่าการลงทุนจากอาเซียนก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ใน ค.ศ.1995 เงินทุนจดทะเบียนในโครงการลงทุนจากอาเซียนมีมูลค่า 3.24 พันล้านเหรียญสหรัฐ เมื่อถึง ค.ศ.1997 ตัวเลขนี้ก็เพิ่มเป็นกว่า 7.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ และอีก 3 ปีต่อมา ก็เพิ่มขึ้นไปเป็น 9.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ และเฉพาะช่วง ค.ศ.2008-2009 เงินลงทุนจากอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลจาก 11 พันล้านเหรียญสหรัฐเป็น 46.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ

เมื่อถึงปัจจุบันประเทศอาเซียนเข้าไปลงทุนในเวียดนามในโครงการต่าง ๆ มีมูลค่ารวมกันกว่า 50 พันล้านเหรียญสหรัฐ ประเทศที่เข้าไปลงทุนมากที่สุดในบรรดาชาติอาเซียนคือ มาเลเซีย ที่เข้าไปลงทุน 395 โครงการรวมมูลค่า 17.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ชาติที่เข้าไปลงทุนมากที่สุดรองลงมาคือ สิงคโปร์ เข้าไปลงทุนในโครงการต่าง ๆ 870 โครงการ รวมมูลค่า 16.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ และชาติที่เข้าไปลงทุนมากที่สุดเป็นลำดับที่สาม คือ ประเทศไทย เข้าไปลงทุน 284 โครงการมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 6.19 พันล้านเหรียญสหรัฐ การลงทุนของเวียดนามในประเทศอาเซียนโดยรวมแล้วยังมีน้อยมาก สาเหตุส่วนหนึ่งคือ เวียดนามยังมีระดับการพัฒนาน้อยกว่าประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศ การลงทุนของเวียดนามส่วนใหญ่จึงอยู่ใน 2 ประเทศที่เป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิด คือ ลาวและกัมพูชา

สถานะความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามปัจจุบัน

จากการเริ่มต้นยุคใหม่ของความสัมพันธ์ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 นอกจากไทยและเวียดนามจะประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่ค้างคามายาวนาน เช่น ปัญหาประมงและเขตน่านน้ำที่ทับซ้อนกัน ตลอดจนปัญหาชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่พำนักอยู่ในประเทศไทยแล้ว ประเทศทั้งสองยังได้ทำความตกลงระหว่างกันเป็นจำนวนมาก (จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2010 มีการลงนามในความตกลงไปแล้วกว่า 40 ฉบับ) และในจำนวนนี้ที่สำคัญคือ ข้อตกลงเรื่องการยกเว้นการตรวจลงตรา (visa) ซึ่งสะท้อนมิตรภาพและสันทวมไตรที่มีต่อกันระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ประเทศ¹⁶

¹⁶ ข้อตกลงนี้ ซึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2000 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 9 กรกฎาคมต่อมา ทำให้ชาวไทยและเวียดนามสามารถเดินทางเข้าไปในประเทศของอีกฝ่ายหนึ่งและพำนักอยู่ได้ 1 เดือนโดยไม่ต้องใช้วีซ่า

การขยายการติดต่อสัมพันธ์ย่อมทำให้ท่าทีและทัศนคติที่มีต่อกันของประชาชนไทยและเวียดนามมีโอกาสพัฒนาไปในทิศทางของการมีความเข้าใจและความเป็นมิตรเพิ่มมากขึ้นด้วย การสำรวจทัศนคติของคนไทยผู้มีความเกี่ยวข้องข้อสนใจในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามเมื่อไม่นานมานี้บ่งชี้ชัดเจนว่า แม้จะหวั่นเกรงเวียดนามในฐานะคู่แข่งทางการค้าการลงทุน และอื่น ๆ แต่ก็มิได้มองเพื่อนบ้านชาตินี้ไปในแง่ที่จะเป็นภัยคุกคามไม่ว่าจะในลักษณะใด การกล่าวถึงเวียดนามในฐานะที่เป็นคู่แข่งมีนัยของการย้ำเตือนคนไทยด้วยกันเองว่า ขณะนี้เวียดนามกำลัง “หายใจรดต้นคอ” ไทยแล้ว หากไทยไม่เร่งปรับตัว ก็จะถูกเวียดนามพัฒนาล้ำหน้าเหมือนอย่างที่เคยเพื่อนบ้านบางชาติ เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย ได้แซงหน้าไทยไปแล้ว¹⁷ ในทำนองเดียวกัน การสำรวจทัศนคติผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ชาวเวียดนามที่มีต่อไทย ก็บ่งชี้ไปในทางบวกแทบจะทุกด้าน¹⁸

นับเป็นความโชคดีที่พัฒนาการในช่วงหลังสงครามเย็นมีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยสมานบาดแผลจากความขัดแย้งที่เคยมี พัฒนาการเหล่านี้ทำให้เราต้องมองความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในมิติที่แตกต่างไปจากในอดีต มิติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในโลกยุคโลกาภิวัตน์คือ การที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีการเปิดพรมแดนและมีความเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะในระดับภูมิภาคมีการขอความร่วมมือและกลไกสร้างบูรณาการ (integration) ส่งเสริมในเรื่องนี้อย่างมาก ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน (people-to-people relations) ก็มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างชาติจึงต้องอาศัยรากฐานของสัมพันธภาพในระดับนี้มากขึ้นด้วย

ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region) ซึ่งมีไทยและเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วยนั้น มีการสร้างกรอบความร่วมมือด้านต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน สนามบิน และท่าเรือน้ำลึก ซึ่งมีผลอย่างมากในการขยายการติดต่อด้านการค้า การท่องเที่ยว ตลอดจนการติดต่อแลกเปลี่ยนด้านสังคมและวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ โครงสร้างการติดต่อคมนาคมที่เรียกว่า ระเบียงเศรษฐกิจ

¹⁷ โปรดดูรายงานการสำรวจเรื่องนี้ใน Theera Nuchpiam, “Thai Stake-holders’ Perceptions and Thai-Vietnamese Relations”, *Asian Review*, Vol.20, 2007 : 85-123

¹⁸ วีระ นุชเปี่ยมและมนธิรา ราโท “การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้าน (เวียดนาม) ที่มีต่อไทย” โครงการวิจัยดำเนินการโดยศูนย์วิจัยแม่น้ำโขง สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) และระเบียงเศรษฐกิจใต้ (Southern Economic Corridor) ทำให้การติดต่อระหว่างชาติในอนุภูมิภาค (และเชื่อมโยงไกลออกไปจากอนุภูมิภาคนี้) ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมีการขยายตัวอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

การขยายการติดต่อเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ ที่มีมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดการคาดหวังได้ว่า ความเข้าใจระหว่างประชาชนของชาติที่มีการติดต่อเชื่อมโยงกันนั้น จะมีมากยิ่งขึ้นด้วย ปัจจุบันไทยและเวียดนามได้ขยายการติดต่อร่วมมือในแทบทุกด้านและทุกระดับออกไปอย่างมาก รวมทั้ง ในระดับประชาชนต่อประชาชน การติดต่อใกล้ชิดในระดับนี้ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของทั้งความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีไทย-เวียดนามและความเป็นปึกแผ่นในอาเซียนที่กำลังจะพัฒนาไปเป็น “ประชาคม” ในอนาคตอันใกล้

ตามการประเมินอย่างเป็นทางการของกระทรวงการต่างประเทศของไทย ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม “อยู่ในระดับที่ดีมาก ไม่มีปัญหาสำคัญค้างคา มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง มีการไปมาหาสู่ระหว่างกันเพิ่มขึ้น รวมถึงในระดับท้องถิ่น จากการที่มีเส้นทางเชื่อมโยงถึงกันค่อนข้างสะดวก” การพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ระหว่างประเทศทั้งสองเท่าที่ผ่านมา กล่าวได้ว่า “มีลักษณะของการพัฒนาความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกันในเชิง ‘หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์’”¹⁹ ภาพรวมของสถานะปัจจุบันของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง

ความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ ซึ่งนำไปสู่การที่ผู้นำไทยในช่วงสงครามเย็นมองว่าเวียดนามที่เป็นคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย เคยเป็นปัญหาใหญ่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองตลอดช่วงสมัยดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อสงครามเย็นยุติลงและสัมพันธ์ภาพได้ค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ความเป็นมิตร ไทยและเวียดนามก็ได้พัฒนาความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงโดยมีทั้งการวางกรอบความร่วมมือระดับทวิภาคีหลายด้านและในระดับต่าง ๆ และการมีความร่วมมือในเรื่องสำคัญหลายเรื่อง

¹⁹ กระทรวงการต่างประเทศ <http://www.mfa.go.th/web/848.php?id=273>

ในด้านการเมืองกรอบความร่วมมือระดับสูงสุดได้แก่กรอบการประชุมคณะรัฐมนตรีร่วมไทย-เวียดนามอย่างเป็นทางการ (Joint Cabinet Retreat : JCR)²⁰ ในระดับรองลงมามีกลไกการหารือร่วม (Joint Consultative Mechanism : JCM) ซึ่งเป็นกลไกการหารือในระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ภารกิจสำคัญคือการดูแลรอบความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือในภาพรวม ในด้านความมั่นคงมีกลไกความร่วมมือสำคัญคือคณะทำงานร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง (Joint Working Group on Political and Security Cooperation : JWG on PSC) ซึ่งมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นประธานฝ่ายไทย

ในปัจจุบันทั้งไทยและเวียดนามตระหนักถึงปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ต่าง ๆ จึงเห็นความจำเป็นต้องร่วมงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อรับมือกับสิ่งท้าทายใหม่ๆ เหล่านี้ โดยได้จัดทำแผนงานความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงเรียกว่า “Thailand-Vietnam Joint Plan of Action on Political and Security Cooperation (2008-2010)” ขึ้น นอกจากนั้น ไทยและเวียดนามยังมีความร่วมมือด้านการทหารโดยมีบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการลาดตระเวนร่วมของกองทัพเรือไทยและกองทัพเรือเวียดนาม รวมทั้งมีการประชุมคณะทำงานร่วมไทย-เวียดนามว่าด้วยการจัดระเบียบทางทะเลอย่างสม่ำเสมอ

สิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างกันทั้งในทางการเมืองและความมั่นคงก็คือ การมีท่าทีที่แสดงออกถึงการเป็นมิตรและให้การสนับสนุนต่อกันในกรณีต่างๆ ในกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน ACMECS, EWEC และ GMS ไทยและเวียดนามต่างมีท่าทีสนับสนุนซึ่งกันและกัน และในเวทีระหว่างประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนแก่เวียดนามในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและการเข้าเป็นสมาชิกไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงในวาระ 2008-2009²¹ นอกจากนั้น ในช่วงที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในไทยในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2010 เวียดนามที่ขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ปฏิเสธเสียงเรียกร้องที่จะให้มีการประชุมสุดยอด

²⁰ มีการประชุมในลักษณะนี้เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2004 ที่เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม และภายหลังสมัยของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรแล้ว ก็ยังไม่มีการประชุมเช่นนี้อีก

²¹ “Vietnam-Thailand Relations” http://www.vietnamembassy-thailand.org/en/nr070521165956/news_object_view?newsPath=/vnemb.vn/cn_vakv/ca_tbd/nr040819104152/ns07121214214

อาเซียนเพื่อพิจารณาปัญหานี้ โดยย้ำว่า นอกจากประเทศสมาชิกอาเซียนจะไม่เห็นด้วยแล้ว เวียดนามเคารพหลักการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกันด้วย²²

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะหว่างไทยและเวียดนามครอบคลุมทั้งด้านการค้า และการลงทุน ในด้านการค้านั้น ปัจจุบันไทยเป็นคู่ค้าลำดับที่ 9 ของเวียดนาม ส่วนเวียดนามเป็นคู่ค้าอันดับที่ 13 ของไทย ภายในกลุ่มอาเซียนนั้นไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 2 ของเวียดนาม²³ ใน ค.ศ.2006 มูลค่าการค้าระหว่าง 2 ประเทศขึ้นสูงกว่า 4.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ อีก 2 ปีต่อมาก็เพิ่มไปเป็นกว่า 6.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ แม้ว่าใน ค.ศ.2009 วิกฤตเศรษฐกิจโลกส่งผลให้ปริมาณการค้าลดลงไปอยู่ที่ 5.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่ในปีต่อมาการค้าไทย-เวียดนามก็เพิ่มขึ้นใหม่มีมูลค่า 7 พันล้านเหรียญสหรัฐ²⁴ ไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ากับเวียดนามตลอดช่วงสมัยดังกล่าว ใน ค.ศ.2009 เวียดนามส่งออกมายังไทยมีมูลค่า 1.26 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่การนำเข้าสูงถึง 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทำให้ไทยเป็นประเทศที่เวียดนามนำเข้าเป็นมูลค่าสูงสุดในกลุ่มอาเซียน²⁵

สินค้าหลักที่ไทยส่งออกไปเวียดนามได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป เม็ดพลาสติก เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง เคมีภัณฑ์ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก และ ปูนซีเมนต์ ส่วนสินค้าหลักที่ไทยนำเข้าจากเวียดนาม ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์

²² *Vietnam News*, 19 April 2010

²³ ประเทศคู่ค้า 3 ลำดับแรกของเวียดนามในอาเซียน คือ สิงคโปร์ ไทย และมาเลเซีย ตามลำดับ ดังได้กล่าวแล้ว ในช่วง ค.ศ.1995-2009 มูลค่าการค้าของเวียดนามกับทั้ง 3 ประเทศ คิดเป็นร้อยละ 72 ของการของเวียดนามกับอาเซียนทั้งหมด Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010* : 113

²⁴ *ASTV ผู้จัดการออนไลน์* 4 สิงหาคม 2554

²⁵ Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010* : 113-114

และส่วนประกอบ น้ำมันดิบ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ ด้ายและเส้นใย เครื่องมือ เครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ อาหารทะเลแช่เย็น แช่แข็ง เคมีภัณฑ์ กาแฟ ชา และ เครื่องเทศ

ส่วนในด้านการลงทุน ตามข้อมูลของฝ่ายเวียดนามที่ได้กล่าวแล้วนั้น เมื่อถึง ค.ศ.2009 ไทยลงทุนโครงการต่าง ๆ ในเวียดนามรวม 284 โครงการ มูลค่ารวม 6.19 พันล้านเหรียญสหรัฐ จัดอยู่ในอันดับที่ 10 ในบรรดานักลงทุนต่างชาติทั้งหมด และอยู่ใน ลำดับที่ 3 ในกลุ่มชาติอาเซียนด้วยกัน²⁶ การลงทุนโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ใน นครโฮจิมินห์และจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดด่งนาย (Dong Nai) จังหวัดบิ่งเซือง (Binh Duong) เฉพาะในนครโฮจิมินห์นั้น ไทยเข้าไปลงทุน 91 โครงการ มูลค่า 132 ล้านเหรียญ สหรัฐ²⁷

สาขาสำคัญของการลงทุน คือ การท่องเที่ยว โรงแรม การก่อสร้างโครงสร้าง พื้นฐาน การพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมเกษตร อาหารสัตว์ อุตสาหกรรมพลาสติกและชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 67 ของการลงทุนของไทยใน เวียดนามมีคนไทยเป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ 67 บริษัทไทยที่สำคัญที่เข้าไปลงทุน ได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ลงทุนด้านอาหารสัตว์ เครือซีเมนต์ไทยลงทุนในอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษ และวัสดุก่อสร้าง และกลุ่มอมตะลงทุนพัฒนาเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น

นอกจากการลงทุนโดยตรงในกิจการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ไทยยังสนใจที่จะลงทุนใน ตลาดหุ้นของเวียดนามด้วย โดยในช่วงต้น ค.ศ.2010 คณะผู้แทนไทยได้เดินทางไปนครโฮ จิมินห์เพื่อดูช่องทางในเรื่องนี้ และต่อมาก็มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างตลาด หลักทรัพย์แห่งฮานอย (Hanoi Stock Exchange) กับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันทั้งสอง จากการ

²⁶ ข้อมูลจาก ASTV ผู้จัดการออนไลน์ 4 สิงหาคม 2554 เมื่อถึง ค.ศ.2010 ไทยเข้าไปลงทุนในเวียดนาม 250 โครงการ มูลค่าทุนจดทะเบียนกว่า 5.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ อยู่ในลำดับ 10 ในบรรดาชาติต่างๆ ที่เข้าไปลงทุนในประเทศนี้

²⁷ เรื่องเดียวกัน

สำรวจโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของไทย จัดให้เวียดนามอยู่ในกลุ่ม 3 ประเทศที่มีโอกาสทางธุรกิจสูงสุด²⁸

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมและวิชาการ

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมครอบคลุมหลายด้าน และเกี่ยวข้องกับการติดต่อ แลกเปลี่ยนโดยตรงระหว่างประชาชนต่อประชาชนมากที่สุด ในด้านการกีฬา ไทยและเวียดนามเข้าร่วมในการแข่งขันสำคัญของเอเชียทั้งหมด นอกจากนั้น ก็ยังมีนักฟุตบอลและ วอลเลย์บอลไทยหลายคนไปเล่นอยู่ในทีมสโมสรของเวียดนามด้วย เมื่อประกอบกับการ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในด้านศิลปะและดนตรีซึ่ง เวียดนามให้ความสำคัญอย่างมากแล้ว ความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ฝ่าย ย่อมมีมากขึ้นกว่าในช่วงสมัยสงครามเย็นอย่างแน่นอน ในระดับทางภพการนั้น ไทยและ เวียดนามมีความตกลงด้านวัฒนธรรมมาตั้งแต่ ค.ศ.1996 และความสัมพันธ์ด้านนี้ยังมีชาว ไทยเชื้อสายเวียดนามเป็นสายสัมพันธ์สำคัญอยู่ส่วนหนึ่งด้วย²⁹

กิจกรรมที่จะทำให้มีความใกล้ชิดระดับประชาชนอีกประการหนึ่งคือ การท่องเที่ยว ทั้งไทยและเวียดนามให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก แม้ความสนใจภาครัฐจะมุ่งไปที่ ผลประโยชน์ในแง่ของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ แต่ในทางวัฒนธรรมความสำคัญในแง่ของการเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างกันดูจะมีคุณค่ามากกว่า ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยซ้ำ

ในระดับทางการไทยและเวียดนามมีความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวมาตั้งแต่เดือนมีนาคม 1994 และมีการทำความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราหนังสือเดินทางเมื่อเดือนพฤษภาคม 2000 จากข้อมูลของ ค.ศ.2008 มีนักท่องเที่ยวชาวเวียดนามเดินทางเข้ามาในไทย 3.3 แสนคน และมีนักท่องเที่ยวไทยเดินทางไป เวียดนาม 1.8 แสนคน ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 50 ของนักท่องเที่ยวของทั้ง 2 ฝ่าย เดินทางบกผ่านเส้นทางหมายเลข 9

²⁸ Vietnam News, 23 January 2010

²⁹ โปรดดูเรื่องนี้ใน ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin *เหวียดเกี้ยวในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม* (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กันยายน 2548)

ความร่วมมือที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านวิชาการ ไทยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่เวียดนามมาตั้งแต่ ค.ศ.1982 ตามกรอบการประชุมความร่วมมือทางวิชาการไทย-เวียดนามซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร) ปัจจุบันมีความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางวิชาการหลายด้าน สถาบันอุดมศึกษาของไทยหลายแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาเวียดนามเพื่อมาศึกษาในประเทศไทย มีการแลกเปลี่ยนการสอนภาษา โดยมีการสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัย 5 แห่งในเวียดนาม (ที่ฮานอย นครโฮจิมินห์ และนครดานัง) และสถาบันการศึกษาของไทยหลายแห่งก็เปิดสอนภาษาเวียดนาม ใน ค.ศ.2006 เวียดนามได้สนับสนุนงบประมาณ 350,000 เหรียญสหรัฐเพื่อสร้างโรงเรียนสอนภาษาเวียดนามขึ้นที่จังหวัดนครพนม (เรียกว่า “ศูนย์มิตรภาพนครพนม-ฮานอย”) ซึ่งมีพิธีเปิดเป็นทางการเมื่อเดือนกันยายน 2008

นอกจากนั้น ในระดับหน่วยงานก็มีการตกลงร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของกันและกัน เช่น ในเดือนเมษายน 2010 มีการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารกลางของเวียดนาม (State Bank of Vietnam) เรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการตรวจสอบและควบคุมระหว่างธนาคารกลางของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งจะมีผลทั้งในแง่ของการวางรากฐานสำหรับการที่สถาบันด้านสินเชื่อของไทยและเวียดนามจะไปเปิดสำนักงานสาขาในอีกประเทศหนึ่ง และการเป็นส่วนหนึ่งของการขยายความร่วมมือด้านการเงินทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลก³⁰

แม้ไทยและเวียดนามจะได้มีพรมแดนทางบกติดต่อกัน แต่ก็ยังเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิดที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันมาเป็นเวลาช้านาน ลักษณะเฉพาะประการของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านทั้งสองนี้ก็คือ การมีชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ว่าไทยและเวียดนามจะเคยมีความขัดแย้งทั้งจากการแข่งขันทางอำนาจระหว่างกันในภูมิภาค และจากการเข้ามาแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก แต่ปัจจุบัน “ความสัมพันธ์

³⁰ Vietnam News, 7 April 2010

ระหว่างไทยและเวียดนามมีแนวโน้มที่จะใกล้ชิดยิ่งขึ้น เนื่องจากการขยายความร่วมมือทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งสองฝ่าย”³¹

กลไกสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนบ้านทั้งสองมีอยู่ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ดังที่เราได้เห็นแล้ว แต่ที่น่าสนใจยิ่งก็คือ กรอบความร่วมมือที่กำลังพัฒนาไปสู่บูรณาการของอาเซียน หากพัฒนาไปสู่ระดับที่ทำให้ประเทศในภูมิภาค รวมทั้งไทยและเวียดนาม มีความผูกพันด้านต่าง ๆ ในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับประชาชนต่อประชาชนแล้ว โอกาสที่ชาติในภูมิภาคจะมีความขัดแย้งและเผชิญหน้ากันเช่นในอดีตก็จะมีน้อยลง หรือแทบเป็นไม่ได้เลยอย่างเช่นที่ได้เกิดขึ้นแล้วในสหภาพยุโรป หรือหากจะมีความขัดแย้งหรือกรณีพิพาทใดเกิดขึ้น ก็จะมีกลไกที่จะช่วยระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี อย่างเช่นที่อาเซียนได้ใช้ “วิถีอาเซียน” (ASEAN Way) ช่วยบรรเทาความสับสนอันฉุนตมที่ใกล้ชิดและผูกพันกันมากยิ่งขึ้นในบรรดาชาติสมาชิกตลอดระยะเวลาเกือบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา

³¹ น.ท. อนุชา ม่วงใหญ่ “บทบาทความสัมพันธ์ของเวียดนามต่อประชาคมโลกในศตวรรษที่ 21” บทความไม่ได้ตีพิมพ์ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย พ.ศ.2553

บรรณานุกรม

หนังสือ

- 1) ัญญาทิพย์ ศรีพนา นโยบายต่างประเทศของเวียดนามหลังปี 1986 กรณีนโยบายของเวียดนามต่อไทย (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2550)
- 2) ัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin เหวียดเกี้ยวในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2548)
- 3) Rodolfo C. Severino, ASEAN (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2008)

บทความ

- 1) ัญญาทิพย์ ศรีพนา “25 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-เวียดนาม (1976-2001)” *เอเชียปริทัศน์* ปีที่ 22 (กันยายน-ธันวาคม 2544)
- 2) น.ท. อนุชา ม่วงใหญ่ “บทบาทความสัมพันธ์ของเวียดนามต่อประชาคมโลกในศตวรรษที่ 21” บทความไม่ได้ตีพิมพ์ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย พ.ศ.2553
- 3) David Stifel, “Vietnam’s Reform Process : Implications for Thailand”, *TDR Quarterly Review*, Vol.7 (2), June 1992
- 4) Theera Nuchpiam, “Thai Stake-holders’ Perceptions and Thai-Vietnamese Relations”, *Asian Review*, Vol.20, 2007

วิทยานิพนธ์

Ninh Thi Dieu Le, “Vietnam’s Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010”, Unpublished MA Thesis, Graduate School, Chulalongkorn University, May 2011

หนังสือพิมพ์

- 1) คมชัดลึก
- 2) ASTV ผู้จัดการออนไลน์
- 3) Vietnam News

Websites

- 1) <http://www.asean.org>
- 2) <http://www.mfa.go.th>
- 3) <http://www.vietnamembassy-thailand.org>